

Utrikesutskottet

Statsrådets redogörelse om nordiska gränshinder

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om nordiska gränshinder (SRR 11/2022 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- minister för nordiskt samarbete och jämställdhet Thomas Blomqvist
- chef för sekretariatet för nordiskt samarbete Ann-Sofie Stude, utrikesministeriet
- vicehäradshövding Kimmo Sasi.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

(1) Statsrådet har lämnat en redogörelse till riksdagen om arbetet med att avskaffa nordiska gränshinder.

(2) Statsminister Marins regering satte i början av sin mandatperiod som mål att Norden ska vara världens mest integrerade region. År 2019 undertecknade de nordiska ländernas statsministrar en gemensam vision enligt vilken Norden år 2030 ska vara världens mest hållbara och integrerade region i världen.

(3) I redogörelsen konstateras det att gränshinderarbetet spelar en central roll för att visionen ska nås. Finland verkar aktivt för att avveckla befintliga gränshinder och strävar efter att i ny lagstiftning se till att det inte uppstår nya gränshinder mellan de nordiska länderna.

(4) Statsrådets redogörelse presenterar det gränshinderarbete som utförts under regeringsperioden. Redogörelsen strävar också mer allmänt efter att öka kunskapen om gränshinderarbetet genom att presentera arbetet och rollerna för relevanta aktörer på fältet.

(5) Att en redogörelse ges nu motiveras av regeringen dessutom med att den föregående redogörelsen om gränshinder är från 2012, varefter gränshinderarbetet har utvecklats avsevärt.

Betänkande UtUB 14/2022 rd

(6) Redogörelsen behandlar den innevarande regeringsperioden, och dess fokus ligger främst på de gränshinder som berör Finland och vars lösning Finlands myndigheter kan bidra till genom egna åtgärder.

(7) Redogörelsen presenterar gränshinderarbetet ingående. Utrikesutskottet har vid behandlingen av redogörelsen i första hand fokuserat på gränshinderarbetets politiska betydelse, förändringarna i det samt utvecklingen av det nordiska samarbetet överlag.

Om det nordiska samarbetet i en förändrad säkerhetspolitisk miljö

(8) Som det står i redogörelsen har de exceptionella tiderna under de senaste åren på olika sätt betonat det nordiska samarbetets betydelse. Pandemikrisen gjorde gränssamarbetets betydelse känd för allmänheten.

(9) I och med den kraftiga förändringen i den säkerhetspolitiska miljön i Norden har det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna i hög grad intensifierats. Den viktigaste och närmaste partnern i Norden är Sverige, som Finland har ett omfattande samarbete med. Länderna fördjupar det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet samt försvarssamarbetet utan några på förhand givna begränsningar. Samarbetet kommer att stärkas ytterligare i och med Finlands och Sveriges Natomedlemskap.

(10) När Finland och Sverige blivit Natomedlemmar är alla nordiska länder medlemmar i Nato. Det ger ett nytt djup åt det nordiska samarbetet och dess utveckling.

Nyckelaktörer i gränshinderarbetet

(11) Redogörelsen går igenom de viktigaste aktörerna inom gränshinderarbetet. Gränshinderarbetet är en central del av Nordiska ministerrådets och dess olika ministerkonstellationers verksamhet. Dessutom är ministerrådet en stor finansiär av gränshinderarbetet. Gränshinderrådet bildades 2014 och är ett samsamarbetsorgan som lyder under ministerrådet. Varje nordiskt land samt Åland, Färöarna och Grönland har en representant i gränshinderrådet.

(12) Redogörelsen går igenom gränshinderrådets och andra centrala gränsorganisationers uppgifter och samordningen mellan dem. Gränshinderrådet identifierar och prioriterar gränshinder samt lägger fram förslag till lösningar som ländernas behöriga myndigheter kan genomföra för att undanröja gränshinder. Gränshinderrådet stöds av sekretariatet, som bland annat upprätthåller en databas där gränshinder som rapporterats av andra aktörer sammanställs. Dessutom har sekretariatet en samordnande roll i gränshindersamarbetet mellan olika aktörer.

(13) I fråga om andra aktörer kan det nämnas att det i de nordiska länderna finns fyra olika rådgivningstjänster som arbetar för att öka rörligheten mellan de nordiska länderna genom information och personlig rådgivning.

(14) I Finland ansvarar varje ministerium och myndighet för sitt förvaltningsområde och för gränshinder inom detta område. Ministerierna har byggt upp ett särskilt samsamarbetsarrangemang för den inbördes samordningen och det inbördes samarbetet.

Betänkande UtUB 14/2022 rd

Gränsstörningar, gränshinderarbetets innehåll och utveckling

(15) I det nordiska gränshinderarbetet avses med gränshinder sådana lagar, officiella regler eller förfaranden som hindrar individers fria rörlighet eller företags möjligheter att verka över gränserna i de nordiska länderna. En del av gränshindren kan lösas med nationella åtgärder, medan andra kräver samnordisk koordinering.

(16) Enligt utredning till utskottet har gränshindren mellan de nordiska länderna ökat under de senaste åren. De nordiska regeringarnas gränsstängningar till följd av coronapandemin försvagade och försvårade rörligheten. Redogörelsen använder termen gränsstörning för de begränsningar som gjordes till följd av coronapandemin, eftersom de inte var permanenta till sin karaktär och redan till många delar har lösts och avvecklats. Utskottet konstaterar att gränsstörningarna under pandemin ytterligare framhäver gränshinderarbetets betydelse för de nordiska länderna. Utskottet anser det viktigt att man bereder sig på kommande exceptionella situationer och drar lärdom av de utmaningar som coronapandemin medförde. I ljuset av forskningsresultaten är det uppenbart att tilliten till det nordiska samarbetet och mobiliteten i gränsområdena fick sig en törn genom störningarna under pandemin. Att återuppbygga förtroendet utgör en central del av gränshinderarbetet.

(17) Ökningen av mer permanenta gränshinder förklaras enligt de sakkunniga som utskottet hört av till exempel digitaliseringen av tjänster. På nationell nivå har digitaliseringen till många delar förbättrat tjänsterna, men samtidigt har utvecklingen skapat nya gränshinder mellan staterna. Också informationssäkerhetskraven har skapat nya gränshinder. Dessutom har gränshinder uppstått genom att lagstiftningen ständigt förändras och blir allt mer detaljerad.

(18) Utskottet betonar att det, när nya lagar stiftas, är viktigt att såväl avveckla befintliga gränshinder som att förebygga uppkomsten av nya gränshinder. Redogörelsen lyfter föredömligt fram att om gränshinder inte beaktas i lagstiftningsarbetet, kommer det ständigt att uppstå nya gränshinder vid revideringar av lagstiftningen. Dessutom måste man i ett tidigt skede säkerställa att det nationella genomförandet av EU-direktiv inte leder till att det uppstår gränshinder mellan de nordiska länderna. Utskottet anser att de sakkunnigas observationer om digitala gränshinder är viktiga och bör ägnas särskild uppmärksamhet i gränshinderarbetet.

Utskottets slutsatser

(19) Utskottet konstaterar att fri rörlighet har stått i centrum alltsedan det officiella nordiska samarbetet inleddes. Den fria rörligheten har stor relevans för öppenheten och sammanhållningen i Norden och för arbetet i Nordiska rådet. Utskottet inser vikten av samarbete kring gränshinder för att säkerställa och främja den fria rörligheten. Utskottet upprepar som sin långvariga ståndpunkt att målet för gränshinderarbetet å ena sidan måste vara att undanröja befintliga gränshinder och å andra sidan att förhindra uppkomsten av nya gränshinder till följd av att ländernas nationella lagstiftning utvecklas (UtUB 10/2022 rd). Det nationella genomförandet av EU-direktiv får inte heller skapa gränshinder mellan de nordiska länderna. Digitala gränshinder bör också beaktas.

Betänkande UtUB 14/2022 rd

(20) Utskottet anser att gränshinderrådets arbete är viktigt för att undanröja gränshinder. Gränshinderrådets förnyade mandat från 2021 gav arbetet ny struktur i och med de nya tidsplanerna och det intensifierade samarbetet med andra aktörer.

(21) Utskottet konstaterar att redogörelsen förtjänstfullt presenterar gränshinderarbetet och anser att den uppmärksamhet som redogörelsen skänker gränshinderarbetet är behövlig.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 11/2022 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av redogörelsen.

Helsingfors 26.1.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jussi Halla-aho saf
vice ordförande Erkki Tuomioja sd
medlem Eva Biaudet sv
medlem Inka Hopsu gröna
medlem Johannes Koskinen sd
medlem Jouni Ovaska cent
medlem Jaana Pelkonen saml
medlem Kristiina Salonen sd
medlem Jussi Saramo vänst
medlem Ville Tavio saf
medlem Anu Vehviläinen cent
ersättare Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Jonna Laurmaa.